

שם התלמיד/ה: _____ כיתה: _____

קריאה, פנייה והסגר (קפ"ה) הם חלקים המוספים למשפט, אך הם נבדלים מיתר התפקידים התחביריים שאנו מכירים, וזאת משום שהם אינם קשורים לתוכן של המשפט, אלא למוען (הדובר או הכותב של המשפט).

תחנה ראשונה – מעמיקים את ידיעותינו על ההסגר

א. תפקידו הרטוריי של ההסגר

בכיתה כבר פגשנו את ההסגר, למשל בשני המשפטים האלה (מתוך תרגיל 1 בעמ' 165):

ה ס ג ר

לפי כתבה במוסף הכלכלי, מכר האתר לאורך שנותיו מיליארדי מוצרים.

ה ס ג ר

על פי הנתונים שמסרה החברה, בכל שתי שניות ישראלים מזמינים מוצר באתר.

1. מהו התפקיד הרטורי של ההסגרים במשפטים אלה? הקיפו את ההשלמה הנכונה.

במשפטים אלה הכותב משתמש בהסגר כדי להביע רגש / לציין את מקור הדברים / להביע ספק.

2. לפניכם טבלה המפרטת בעמודה הימנית את התפקידים הרטוריים של ההסגר ובעמודה השמאלית ניתנות דוגמאות. כתבו לצד כל דוגמה בעמודה השמאלית את האות של התפקיד הרטורי המתאים לה.

דוגמאות	מועגנים (כותבים או דוברים) משתמשים בהסגר כדי ...
כפי הנראה, כנראה, לכאורה, מן הסתם, למיטב ידיעתי, אולי, סביר להניח ועוד.	א. לציין את מקור הדברים או כפנייה לסמכות ("היתלות באילנות גבוהים").
זיכרונה לברכה, במחילה, ברוך השם, עליו השלום, אם ירצה השם ועוד.	ב. להביע ודאות ובכך לשכנע את הקורא באמיתות הדברים (כחלק מהאמצעים הרטוריים שבהם הם משתמשים).
אפוא, אם כן, לסיכום, לאור כל אלו, לפיכך, למשל, לדוגמה ועוד.	ג. להסיר אחריות או להסתייג מן הדברים שהם אומרים.
כמובן, כידוע, ללא ספק, לכל הדעות ועוד.	ד. להביע רגש בנוגע לנאמר במשפט (שמחה, צער וכו').
על פי..., לדברי..., לפי החוקרים, לדעת המומחים, על סמך הנתונים ועוד.	ה. להביע כבוד באמצעות ביטויים עממיים.
לשמחתי, למזלנו, למרבה הצער, לאסוננו, לדאבונו, לבושתנו ועוד.	ו. להציג היסק, מסקנה, דוגמה או סיכום הדברים.

ב. פיסוק ההסגר

1. קראו בעיון את ההסבר על פיסוק ההסגר מתוך אתר האקדמיה ללשון העברית בקישור הזה :

2. פסקו את המשפטים להלן בהתאם לכללים שקראתם באתר האקדמיה (המשפטים על פי תרגיל 1 בעמ' 189).

- 1) לשמחתנו החולה הצעיר החלים ממחלתו.
- 2) הציונות עיכבה את התבוללות היהודים באירופה לטענת מרבית החוקרים.
- 3) נשיא המדינה לשעבר ראובן ריבלין מילא את תפקידו לדעת רבים מן העם בצורה מכובדת.
- 4) לטענת אלבר קאמי העולם המודרני משופע באי צדק.
- 5) על פי מחקרים מדעיים קרני השמש עלולות להזיק לעור באותה מידה כמו החום של שלהבת אש.
- 6) לפי דוח מבקר המדינה נמצאו ליקויים רבים בכל משרדי הממשלה.
- 7) סבתא שרה מנוחתה עדן נפטרה בשיבה טובה.
- 8) לפי המלצתו של פרופ' מירלמן מומלץ לקחת לטיול במזרח שום טרי.
- 9) שום טרי על פי ממצאי מחקריו של הפרופסור יעיל לטיפול במחלות שונות.
- 10) תרמילאים רבים מאמצים אפוא את המלצתו של פרופ' מירלמן.
- 11) ללא ספק כל אדם צריך לאכול כל יום לפחות ארוחה אחת עיקרית מזינה.
- 12) לדעת הבלשן בתקופת הגלות הראשונה קלטה העברית השפעות לשוניות רבות משפות שכנות.

ג. ניתוח תחבירי (תראיף)

ציינו בכל אחד משנים עשר המשפטים שבסעיף ב 2: נושא, נושא (או נוש"מ) והסגר.

תחנה שנייה – חוקרים את הפנייה ואת הקריאה

א. קוראים על הפנייה ועל הקריאה

קראו את ההסבר שלפניכם על הפנייה ועל הקריאה (מתוך ספר הלימוד, עמ' 190).

פנייה

הפנייה היא ציון שמו או כינויו של הגורם, שאליו מפנה הדובר את דבריו. הפנייה יכולה להיות שם פרטי, כינוי, שם עצם מופשט. הפנייה יכולה לבוא בראש המשפט, באמצעו או בסופו.

פיסוק הפנייה:

הפנייה מופרדת בפסיקים מיתר חלקי המשפט; כאשר היא בראש המשפט, הפסיק אחריה. כאשר היא באמצע - פסיקים משני צדיה, וכשהיא בסוף - פסיק לפניה.

לאן את מעוניינת ללכת, **רותם**?
על נושא זה, **חברים**, חשוב לדון בהקדם.
עדי, האם סיימת את כל מטלותיך?
דנה, בחרת נושא מעניין לעבודתך.

קריאה

הקריאה היא מילה או צירוף מילים, הבאים להביע רגש, שמחה, צער. הקריאה באה בדרך כלל בראש המשפט ומופרדת בפסיק מיתר המשפט. מילות קריאה אופייניות: הוי, אוי, אבוי, אוי ואבוי, הידד, האח, הי ועוד.

הוי, מה יפה עיר זו.
האח, הגעתי למקום הראשון בתחרות.
אבוי, מה גדול האסון.
הי, לאן אתה הולך?

ב. המחנה בין הסגור, פנייה וקריאה (תרגיל)

ציינו בכל אחד מהמשפטים שלפניכם: נושא, נשוא (או נשוי"מ), הסגר, פנייה או קריאה.

1. חברים יקרים, ההרצאה הזאת מיועדת לכם.
2. המכתב הגיע לצערנו לאחר סיום מועד ההרשמה.
3. בלי ספק, תוכלו לבצע את המשימה.
4. ד"ר חיים ויצמן ז"ל, מדען ומנהיג ציוני, כיהן כנשיא הראשון של מדינת ישראל.
5. ילדים, צאו לחצר מייד לאחר הצלצול.

כתב, ערך והגיה: אריאל חסון, תיכון הגימנסיה הריאלית – ראשון לציון

6. גם האזנה למוזיקה קלאסית למשל היא דרך טובה לפתח את התפיסה המרחבית.
7. אוי, שכחתי את מפתח המועדון בבית.
8. הידד, נבחרת הכדורסל של בית ספרנו זכתה באליפות הארץ.
9. על פי הנחיות משרד הבריאות, יש לעטות מסכה במהלך השיעורים בבית הספר.

ג. דוגמאות תחביריות

- (1) לפניכם ארבעה זוגות של משפטים דו־משמעיים (כל משפט כתוב פעמיים). בכל זוג משפטים הציגו שני ניתוחים תחביריים שונים שישקפו את המשמעויות השונות. ניתוח הזוג הראשון ניתן כדוגמה.

משמעות א

משמעות ב

I. מושא נש' נושא לוואי תיאור לטענתו יש תומכים רבים בציבור.
הסגר נש' נושא לוואי תיאור לטענתו יש תומכים רבים בציבור.

II. קיימים הסברים טובים לדבריה. קיימים הסברים טובים לדבריה.

III. הדליקי נרות נשמה! הדליקי נרות נשמה!

IV. ביקרת בכפר סבא? ביקרת בכפר סבא?

- (2) בחרו באחד הזוגות והסבירו את המשמעויות השונות של המשפט לאור הניתוחים השונים.

- (3) כיצד ניתן לנטרל את הדו־משמעות באמצעות שימוש בפסיק? הסבירו ותנו דוגמה מתאימה.

תחנה שלישית – תרגיל מסכם (שיעורי בית)

פתרו את התרגיל המסכם שבקישור הזה. ←

עבודה נעימה 🌸